

А.Б. Немченко, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області

У статті проаналізовано динаміку основних показників розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області
інноваційна діяльність, показники інноваційної діяльності промислових підприємств

На сьогодні вже не існує сумнівів щодо необхідності переходу України на інноваційну модель економічного розвитку. Однак, в державі практично не створені умови для ефективного здійснення інноваційної діяльності. Україна продовжує розвиватися як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, де переважає сфера низьконаукоємного матеріального виробництва. Тому й не дивно, що більшість науковців-експертів [1,2,6,7] визначають стан інноваційної діяльності в державі як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово розвинених країнах. Окрім цього, вони одноставно наголошують на наявності суттєвих об'єктивних та суб'єктивних перешкод на шляху масової реалізації інновацій фінансового, політичного, правового і організаційного характеру та необхідність подальшого комплексного дослідження проблем інноваційного розвитку в Україні та її регіонів, розробки напрямів активізації діяльності. Саме у цьому контексті і слід розглядати актуальність інноваційного розвитку України та її регіонів. Саме з цих позицій і повинна формуватися і реалізовуватися регіональна інноваційна політика України.

Концептуальні засади інноваційного розвитку та питання управління інноваційними процесами висвітлено в публікаціях таких вітчизняних науковців, як: О.Алимов, Н. Гончарова, Л.Нейкова, Д.Черваньова та ін. Зв'язок інновацій і підприємництва, мотиваційний механізм та чинники активізації інновацій досліджувалися в роботах Ю. Бажала, Л.Борщ, А.Власової, А.Гальчинського, В.Гейця, В.Зянька, Н.Краснокутської, В.Осецького, В.Семиноженка, В.Сизоненка, Л.Федулової та ін. Регіональним аспектам інноваційного розвитку присвячено наукові публікації В.Вороніна, Б.Данилишина, М.Долішнього, Ю.Макогона, А.Мокія, А.Павлюка, В.Пими, С.Романюкова, Д.Стеценка, В.Чунсикова та інших вітчизняних дослідників.

Однак, незважаючи на чисельність наукових праць, присвячених проблемам формування і розвитку інновацій, особливості інноваційного розвитку регіонів України у них розглядаються здебільшого фрагментарно. Не вирішеними проблемами залишаються комплексні оцінки інноваційного потенціалу окремих регіонів України та формування регіональних проблем активізації інноваційної діяльності промислових підприємств.

Мета статті: дослідити тенденції розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області та розробити заходи щодо активізації інноваційної діяльності.

У Кіровоградській області інноваційна діяльність досліджуваних промислових підприємств в цілому була спрямована, насамперед, на подолання технічного відставання, переорієнтацію виробничого потенціалу, на створення

конкурентоспроможних виробництв. Якщо розглядати динаміку кількості промислових підприємств області, що впроваджували інновації за роками, то побачимо невтішну картину (див. табл. 1). Так, у 2006 р. із загальної кількості промислових підприємств регіону нововведення здійснювали лише 28, що становило 11,7 % від їх загальної кількості. Це на 7,1% менше у порівнянні з 2004 роком. У першому півріччі 2007 року кількість інноваційно активних підприємств в області становило вже тільки 17, або 7,3% від загальної кількості промислових підприємств Кіровоградської області.[3] Тобто, тенденція до зниження інноваційної активності промислових підприємств регіону чітко визначилась. Відповідно до даних Головного управління статистики у Кіровоградській області, скорочується не лише кількість підприємств, що впроваджували інновації, а і їх питома вага у загальній кількості обстежених промислових підприємств області (2004 р. – 18,8 %, 2005 р. – 13,6%, 2006 р. – 11,7%).

Щодо напрямів впровадження інновацій, то за останні три роки ситуація характеризується, з однієї сторони, різким падінням (з 24 до 9, тобто майже у 2,7 рази) кількості підприємств, що освоювали нові види продукції у 2005 році по відношенню до 2004 року, а, з іншої сторони, поступовим їх зростанням у 2006 році в порівнянні з 2005 роком (з 9 до 17). Аналогічні тенденції характеризують впровадження нових технологічних процесів і придбання та впровадження нових засобів механізації і автоматизації виробництва промисловими підприємствами Кіровоградщини. В той же час, звертає на себе увагу тенденція до збільшення кількості досліджуваних підприємств регіону, що придбали нові технології (2004 р. – 5, 2005 р. – 2, 2006 р. - 7).

Таблиця 1 – Динаміка кількості промислових підприємств Кіровоградської області, що впроваджували інновації в 2004-2006 рр. *

	Всього			У % до загальної кількості підприємств		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Кількість підприємств, які впроваджували інновації	49	35	28	18,8	13,6	11,7
з них:						
• впроваджували інноваційні види продукції	24	18	17	9,2	7,0	7,1
• впроваджували нові технологічні процеси	28	12	11	10,8	4,7	4,6
• придбали нові технології	5	2	7	1,9	0,8	2,9
• реалізували інноваційну продукцію	-	-	27	-	-	11,3

* складено і розраховано авторами за даними [4,5]

Як відомо, важливим показником, що характеризує інноваційну діяльність промислових підприємств, є реалізація інноваційної продукції. У 2006 році промисловими підприємствами Кіровоградської області було реалізовано інноваційної продукції на 455835,4 тис. грн., або 12% від загальної кількості реалізованої промислової продукції, що на 5% більше ніж у попередньому 2005 році, у тому числі, принципово нової продукції – 99% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції в області. Таким чином, відповідно до статистичних даних наведених у таблиці 2, показник обсягу реалізованої інноваційної продукції в регіоні має стійку

тенденцію до зростання, а пріоритетними напрямками реалізації стала продукція, що зазнала суттєвих технологічних змін або заново впроваджена протягом трьох останніх років (збільшення у 2,4 рази у 2006 році в порівнянні з 2004 роком).

Досліджуючи динаміку обсягів інноваційних витрат (див. табл. 3) промислових підприємств Кіровоградської області ми з'ясували, що вони мають позитивну динаміку і збільшилися з 3510,8 тис. грн. у 2004 році до 52623,2 тис. грн. у 2006 році, тобто на 49 %. Найбільше коштів витрачено у 2004 році на придбання засобів виробництва (49,4%) і дослідження і розробки (33,1%), у 2005 році – на дослідження і розробки (42,1%) та придбання виробничих засобів (36,4%), у 2006 році – на придбання нових засобів виробництва (52,2%) і дослідження і розробки (14,7%). За цей же період, витрати на придбання нових технологій зменшилися на 51 %, витрати на маркетинг і рекламу – на 90%.

Таблиця 2 – Динаміка обсягу реалізованої інноваційної продукції, виробленої промисловими підприємствами Кіровоградщини*

	Всього			Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі реалізованої промислової продукції		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) (тис. грн.)	2661555,3	3127577,4	3659654,5	100	100	100
Обсяг реалізованої інноваційної продукції(робіт, послуг) (тис. грн.)	248540,3	220297,9	455835,4	9	7	12
в тому числі: • продукція, що зазнала суттєвих технологічних змін або заново впроваджена протягом 3 останніх років	188865,2	164602,9	451791,4	7	5	12
• продукція удосконалена впроваджена протягом 3 останніх років	45506,6	44136,9	19081,1	1	1	<1

* складено і розраховано авторами за даними [4,5]

Аналіз даних таблиці 4 свідчить, що найбільшу частку фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області утворюють власні кошти підприємств у структурі джерел фінансування. Ця частка має суттєву тенденцію до збільшення у 2005 році у порівнянні з 2004 роком (збільшення з 45,3% до 79%), але в 2006 році ми спостерігаємо зменшення до 49%. Кредити, як джерело фінансування максимально використовувалося у 2004 році (26,1%), мінімально – у 2005 році (0,6%).

Мусимо констатувати такий факт, як відсутність коштів місцевих органів управління та держбюджетних коштів у структурі джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградщини в останні роки. На нашу думку, це можливо лише в умовах відсутності розробленої стратегічної регіональної програми інноваційного розвитку області. В той же час цікавим фактом є збільшення коштів інвесторів – іноземних держав, що були спрямовані на фінансування інноваційної діяльності підприємств області (у 2004 році – 28,6%, у 2006 році – 44,1% від загального обсягу фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградщини).

Таблиця 3 – Динаміка обсягів інноваційних витрат у промисловості Кіровоградської області (у фактичних цінах)*

	Обсяг інноваційних витрат (тис. грн.)			Відсотків до загального обсягу		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
Всього в тому числі на:	35108,8	36542,8	52623,2	100	100	100
• дослідження і розробки	11625,5	15420,2	7706	33,1	42,1	14,7
• придбання нових технологій	359,5	384,4	179,0	1,1	1,1	0,3
• виробниче проектування, інші види підготовки виробництва для випуску нових продуктів, впровадження нових методів їх виробництва	3968,6	5110,7	4907,7	11,3	14	9,3
• придбання засобів виробництва	17346,2	13294,7	27464,4	49,4	36,4	52,5
• маркетинг і реклама	294,8	27,4	28,5	0,8	0,1	0,1
• інші витрати	1514,2	2301,4	12339,8	4,3	6,3	23,4

* складено і розраховано авторами за даними [4,5]

Таблиця 4 – Динаміка джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області за 2004 – 2006 рр.*

Джерела фінансування	2004		2005		2006	
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Державний бюджет	-	-	-	-	-	-
Місцевий бюджет	-	-	-	-	-	-
Власні кошти	15892,1	45,3	28866,4	79	25791,2	49
Кошти інвесторів						
• вітчизняних	-	-	4297,0	11,8	-	-
• іноземних держав	10068,0	28,6	3158,9	8,6	23216,0	44,1
Кредитів	9148,7	26,1	220,5	0,6	3616	6,9

* складено і розраховано авторами за даними [4,5]

Таким чином, в результаті проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

- якщо у деяких регіонах України відбувається підвищення інноваційної активності промислових підприємств, то в Кіровоградській області відбувається суттєве зниження;

- прискоренню інноваційної активності промислових підприємств області будуть слугувати, перш за все, підвищення інноваційного потенціалу підприємств регіону;

- для надання відчутного імпульсу інноваційному розвитку досліджуваному регіону доцільно подолати перешкоди ринкового характеру;

- відчутною підтримкою розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградщини буде надання систематизованої інформації про стан та прогнозні оцінки кон'юнктури ринків збуту інноваційної продукції Торгівельно-промисловою палатою Кіровоградської області;

- без сумнівів, що запровадження системи моніторингу інноваційного розвитку регіону теж внесе позитивний внесок у підвищення інноваційної активності підприємств, так як дозволить своєчасно реагувати на зміну ринкового середовища;

- дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності промислових підприємств регіону подолання таких проблем фінансового характеру, як нестача власних коштів підприємств, ускладненість залучення фінансових ресурсів з ринкових джерел. Тому розширення джерел фінансування інноваційної діяльності промислових

підприємств за рахунок коштів держави і коштів місцевих органів влади, поширення практики надання інноваційним підприємствам середньострокових кредитів зі знижкою кредитної ставки безперечно є пріоритетними напрямками активізації інноваційної діяльності на Кіровоградщині;

- значного поштовху у активізацію інноваційної діяльності промислових підприємств Кіровоградської області надасть подальший розвиток загальновідомих інфраструктурних елементів підтримки інноваційного підприємництва таких як бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, лізингових центрів, технопарків, інвестиційних та інноваційних фондів та компаній, фондів підтримки підприємців, кредитних спілок. Це набуває актуального значення і потребує подальшого дослідження особливо якщо врахувати, що інфраструктура інноваційної діяльності в області не демонструє високих темпів розвитку, має обмежене коло клієнтів, надає низькоякісні послуги.

Список літератури

1. Буча Н., Тарасов І. Модель інноваційного розвитку проблемних регіонів „Економіст”. – 2007. - №7.- с. 48-50.
2. Варналій З. Регіональна інноваційна політика України: проблеми та стратегічні пріоритети // Економіст. – 2007. - №9. – с. 36-39
3. Інноваційна активність промислових підприємств України// Веб-сайт Державного комітету статистики України www.ukrstat.gov.ua
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник – К.: Держкомстат України. - 2006 – 360 с.
5. Статистичний щорічник Кіровоградської області за 2006 рік: - Кіровоград: Головне управління статистики у Кіровоградській області. 2007 р.
6. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності // Актуальні проблеми економіки. – 2007. - №3. – с. 82-96
7. Федулова Л. І. Перспективи інноваційного розвитку промисловості України // Економіка і прогнозування. – 2006. – №2. - с. 58-67

The main indexes dynamics of innovation activity development of industrial enterprises in Kirovograd region are analyzed in the article.

В статье проанализировано динамику основных показателей развития инновационной деятельности промышленных предприятий Кировоградской области